

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Թեմա՝ Դերային խաղերը որպես նախադպրոցական տարիքային

երեխաների էկոլոգիական մշակույթի ձևավորման միջոց

Ներկայացնող՝ Հակոբյան Անուշ Համլետի

ՆՈՒՀ՝ Չարենցավան համայնքի Բջնի գյուղի մսուր

մանկապարտեզ ՀՈԱԿ

ԵՐԵՎԱՆ 2024

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ.....	3
ԳԼՈՒԽ 1: ԴԵՐԱՅԻՆ ԽԱՂԵՐԻ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ՆԱԽԱԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՏԱՐԻՔԻ ԵՐԵԽԱՆԵՐԻ ԷԿՈԼՈԳԻԱԿԱՆ ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ՁԵՎԱՎՈՐՄԱՆ ԳՈՐԾՈՒՄ	5
1:1 Խաղը որպես առաջատար գործունեություն նախադրոցական տարիքում ...	5
1:2 Խաղի փուլերը, տեսակները և նպատակները	8
1:3 Դերային խաղը՝ որպես ուսուցման մեթոդ, փուլերը, նպատակները և տեսակները	12
1:4 Դերային խաղերը որպես էկոլոգիական մշակույթի ձևավորման միջոց նախադրոցական տարիքում	15
ԳԼՈՒԽ 2: ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ՄԱՍ: ՆԱԽԱԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՏԱՐԻՔՈՒՄ ԴԵՐԱՅԻՆ ԽԱՂԵՐԸ ՈՐՊԵՍ ԷԿՈԼՈԳԻԱԿԱՆ ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ՁԵՎԱՎՈՐՄԱՆ ՄԻՋՈՑ.....	19
2.1 Հետազոտական աշխատանքի իրականացման նկարագրություն.....	19
2.2. Հետազոտական արդյունքների մշակում և վերլուծություն	20
ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ.....	33
ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ.....	35
ՀԱՎԵԼՎԱԾՆԵՐ	36

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

«Դերային խաղերը երեխաներին հնարավորություն են տալիս հասկանալ շրջակա աշխարհը՝ ներառելով նաև բնապահպանական արժեքները, քանի որ նրանք ստեղծում են իրավիճակներ, որտեղ մարդիկ և բնությունը աշխատում են միասին»:

Դոմինիկա Բեմի

Դերային խաղերը կարևոր նշանակություն ունեն երեխաների զարգացման մեջ՝ հատկապես նախադպրոցական տարիքում, երբ երեխաները սկսել են ավելի ակտիվորեն հաղորդակցվել իրենց շրջապատող աշխարհին: Դերային խաղերի միջոցով երեխաները կարող են ճանաչել իրենց շրջապատող աշխարհը, հասկանալ էկոլոգիական արժեքները և զարգացնել էկոլոգիական մտածողություն, որն էլ կարևոր նշանակություն ունի նրանց ապագա վարքագծի և աշխարհընկալման ձևավորման համար:

Հետազոտության արդիականությունը:

Ժամանակակից աշխարհում բնապահպանական խնդիրները ստանում են գլոբալ նշանակություն՝ կապված էկոլոգիական հավասարակշռության խախտման, բնության ռեսուրսների չարաշահման և կլիմայական փոփոխությունների հետ: Այս մարտահրավերները պահանջում են էկոլոգիական գիտակցության և մշակույթի ձևավորում սկսած ամենափոքր տարիքից:

Բնապահպանական խնդիրների գլոբալացման պայմաններում մարդու և շրջակա միջավայրի միջև ներդաշնակության ապահովումը դառնում է առաջնահերթություն: Կլիմայական փոփոխությունները, ռեսուրսների ոչ նպատակային օգտագործումը և էկոհամակարգերի վնասումը պահանջում են, որ հասարակության էկոլոգիական գիտակցությունն ու մշակույթը ձևավորվեն դեռ վաղ տարիքից:

Նախադպրոցական տարիքը երեխաների զարգացման ամենակարևոր փուլերից է, երբ ձևավորվում են աշխարհայացքը, արժեքները և վարքային հիմքերը: Այս տարիքում երեխաներն ունեն մեծ հետաքրքրություն շրջակա աշխարհի հանդեպ և պատրաստ են սովորել նոր բաներ խաղի միջոցով:

Դերային խաղերը, լինելով երեխաների հիմնական գործունեության ձև, հնարավորություն են տալիս ներգրավել նրանց էկոլոգիական կրթության մեջ ոչ ֆորմալ, բայց արդյունավետ եղանակով: Խաղային միջավայրում երեխաները ոչ միայն յուրացնում են գիտելիքներ բնության մասին, այլև զարգացնում են հուզական

կապը շրջակա միջավայրի հետ, ինչը կարևոր է էկոլոգիական մշակույթի ձևավորման համար:

Այսպիսով, թեման արդիական է՝ պայմանավորված ինչպես շրջակա միջավայրի պահպանության հրատապությամբ, այնպես էլ մանկավարժության մեջ նորարարական մեթոդների պահանջով, որոնք ուղղված են երեխաների բազմակողմանի զարգացմանն ու բնության հետ ներդաշնակ հարաբերությունների ձևավորմանը:

Հետազոտության նպատակը՝ ուսումնասիրել դերային խաղերը որպես նախադպրոցական տարիքային երեխաների էկոլոգիական մշակույթի ձևավորման միջոց:

Հետազոտության խնդիրները.

- Բացահայտել խաղը որպես առաջատար գործունեություն նախադպրոցական տարիքում:
- Ուսումնասիրել խաղի փուլերը, տեսակները և նպատակները:
- Ի հայտ բերել դերային խաղը՝ որպես ուսուցման մեթոդ, փուլերը, նպատակները և տեսակները:
- Վեր հանել դերային խաղերը որպես էկոլոգիական մշակույթի ձևավորման միջոց նախադպրոցական տարիքում:

Հետազոտական տեսական և գործնական նշանակությունը: Հետազոտականի տեսական հատվածում նկարագրվում է՝ դերային խաղերի դերը երեխաների էկոլոգիական մշակույթի ձևավորման գործընթացում և խաղի կիրառման մեխանիզմները որպես էկոլոգիական արժեքների փոխանցման արդյունավետ միջոց այնուհետև գործնական նշանակությունում կիրառական ուղեցույցներ են դաստիարակների համար՝ էկոլոգիական դաստիարակության կազմակերպման և խաղային մեթոդների ներդրման համար՝ նպաստելով երեխաների էկոլոգիական գիտակցության, պատասխանատվության և գործնական հմտությունների ձևավորմանը:

Հետազոտության մեթոդները՝ դիտում, հարցաթերթ, դերախաղ, հետազոտության արդյունքների վերլուծման մաթեմատիկական հաշվարկման մեթոդ:

Հետազոտության կառուցվածքը և ծավալը: Հետազոտական աշխատանքը կազմված է՝ ներածությունից, երկու գլխից, եզրակացությունից, օգտագործված գրականության ցանկից և հավելվածից: Աշխատանքի ընդհանուր ծավալը կազմում է 35 համակարգչային էջ:

ԳԼՈՒԽ 1: ԴԵՐԱՅԻՆ ԽԱՂԵՐԻ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆԸ
ՆԱԽԱԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՏԱՐԻՔԻ ԵՐԵԽԱՆԵՐԻ ԷԿՈԼՈԳԻԱԿԱՆ
ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ՁԵՎԱՎՈՐՄԱՆ ԳՈՐԾՈՒՄ

1:1 Խաղը որպես առաջատար գործունեություն նախադպրոցական տարիքում

Խաղը համարվում է երեխայի նախադպրոցական տարիքի առաջատար գործունեությունը: Այն կարևոր նշանակություն ունի երեխայի **անձնային, ինտելեկտուալ, սոցիալական և հուզական զարգացման համար**: Խաղի միջոցով երեխան ճանաչում է աշխարհը, զարգացնում իր վերլուծական, ստեղծագործական և սոցիալական հմտությունները:

Նախադպրոցական տարիքում խաղը հնարավորություն է տալիս զարգացնել՝

- Կոգնիտիվ զարգացումը
- Հուզական զարգացումը
- Սոցիալական հմտությունները
- Ֆիզիկական զարգացումը

Գիտնականներն ապացուցել են, որ նախադպրոցականներին էկոլոգիայիը ծանոթացնելու օպտիմալ ձևը **խաղերն են և խաղի վրա հիմնված ուսուցման իրավիճակները**: [6; էջ 120]

Շատ գիտնականներ սահմանել են «**խաղ**» հասկացությունը: **Խաղի հին սահմանումը** որպես երեխայի ցանկացած գործունեություն, որը միտված չէ արդյունքի հասնելուն, ցույց է տալիս, որ երեխաների բոլոր տեսակի գործողությունները պետք է համարժեք լինեն միմյանց: Անկախ նրանից, թե երեխան դուրը բացում է, թե խաղում է ձիերի հետ, չափահասի տեսանկյունից նա երկուսն էլ անում է հաճույքի համար, խաղի համար, ոչ թե ինչ-որ բան ստանալու համար: Այս ամենը կոչվում է **խաղ**:

Խաղը աշխատանքի և ուսման հետ մեկտեղ մարդկային գործունեության հիմնական տեսակներից է, մեր գոյության զարմանալի երևույթը: Խաղը գործունեության տեսակ է իրավիճակներում, որոնք ուղղված են սոցիալական փորձի վերստեղծմանը և յուրացմանը, որի ընթացքում զարգանում և բարելավվում է վարքի ինքնատիրապետումը:

Խաղային գործունեության մեջ կան բարենպաստ պայմաններ

- ⇒ ինտելեկտի զարգացման,

⇒ տեսողական-արդյունավետ մտածողությունից

⇒ բանավոր-տրամաբանական տարրերին անցնելու համար.

Խաղի մեջ է, որ երեխան զարգացնում է կարողությունը և ստեղծում ընդհանրացված բնորոշ պատկերների և երևույթների համակարգեր՝ մտավոր վերափոխելով դրանք: Խաղային գործունեության մեջ ծնվում և ուրվագծվում են նախադպրոցական երեխայի գործունեության նոր տեսակներ: Հենց խաղային գործունեության մեջ է ծնվում **գեղարվեստական գործունեությունը**, որի մեջ առաջին հերթին ի հայտ են գալիս **աշխատանքի և սովորելու տարրեր**: Խաղային տեխնիկայի և դիդակտիկ խաղերի օգտագործումը այս տարիքում սովորելը համապատասխանեցնում է երեխայի էությանը: Խաղն ուղղակիորեն ազդում է երեխայի մտավոր զարգացման վրա: Դրանում երեխաները ձեռք են բերում նոր **հմտություններ, կարողություններ, գիտելիքներ**: Խաղի օգնությամբ յուրացվում են մարդկային շփման կանոնները: Խաղից դուրս երեխայի լիարժեք բարոյական և կամային զարգացումը հնարավոր չէ հասնել խաղից դուրս, չկա անհատական զարգացում: Խաղն ազդում է երեխաների երևակայության զարգացման վրա և կենտրոնացնում ուշադրությունը: Առաջին հայացքից որքան էլ զարմանալի լինի, դա խաղի մեջ է, որտեղ, ինչպես մեծահասակները սխալմամբ կարծում են, երեխային տրվում է լիակատար ազատություն, որ երեխաները ձեռք են բերում անմիջական ցանկությունները զսպելու, իրենց գործողությունները կառավարելու, նպատակասլաց, կամավոր վարքագիծը, որը կարգավորվում է: Մի խոսքով, բոլոր կարևորագույն հոգեբանական նոր ձևավորումները, որոնք երեխային անհրաժեշտ են իր ողջ ապագա կյանքում՝ **ուսման, հաղորդակցության և ստեղծագործական գործունեության մեջ, առաջանում են մանկական խաղի մեջ**: Խաղը զարգացնում է իսկապես ստեղծագործ երևակայություն՝ ուղղված կոնկրետ նպատակին, նոր բան ստեղծելուն, որոշակի արդյունք ստանալուն: Եվ նաև, **խաղը լավ ախտորոշիչ գործիք է**: [7; էջ 115]

Խաղային գործունեության ընթացքում երեխաները սովորում են շփվել միմյանց հետ, ինչպես նաև որոշակի հարաբերություններ հաստատել հասակակիցների հետ: Ավելի երիտասարդ նախադպրոցականները դեռ չգիտեն, թե ինչպես իսկապես շփվել իրենց հասակակիցների հետ: Աստիճանաբար նրանց միջև շփումը դառնում է ավելի **ակտիվ և օգտակար**: **Կոլեկտիվ խաղը**, ինչպես նաև պարզապես խաղը,

պահանջում է, որ երեխան օգտագործի իր բոլոր ուժերն ու հնարավորությունները՝
և՛ **ֆիզիկական, և՛ մտավոր:**

Միջին և ավագ նախադպրոցական տարիքում երեխաները, չնայած իրենց բնորոշ եսակենտրոնությանը, բանակցում են միմյանց հետ՝ նախապես բաշխելով դերերը, ինչպես նաև հենց խաղի ընթացքում:

Խաղը նպաստում է ոչ միայն հասակակիցների հետ հաղորդակցության զարգացմանը, այլև երեխայի **կամավոր վարքագծին:** Վարքագծի վերահսկումը՝ կանոններին հնազանդվելը, զարգանում է խաղի մեջ, բայց ուղղակիորեն դրսևորվում է այլ տեսակի գործունեության մեջ: Կամայականությունը ենթադրում է վարքի այնպիսի օրինաչափության առկայություն, որին հետևում և վերահսկում է երեխան: Խաղում վարքագծի մոդելը մեկ այլ մարդու կերպարն է, որի վարքագիծը կրկնօրինակում է նախադպրոցականը:[3; էջ 56]

Ուսումնասիրելով 3-7 տարեկան երեխաների խաղերը՝ Դ.Բ. Էլկոնինը բացահայտեց և բնութագրեց իր զարգացման չորս մակարդակ: [4; էջ 35]

1. Առաջինը գործողություններ են որոշակի առարկաների հետ, որոնք ուղղված են խաղի հանցակիցին:
2. Երկրորդը խաղի հիմնական բովանդակությունն է՝ գործողություն առարկայի հետ:
3. Երրորդը խաղի հիմնական բովանդակությունն է՝ դերից բխող գործողությունների կատարումը:
4. Չորրորդը հիմնական բովանդակությունն այլ մարդկանց հետ հարաբերությունների հետ կապված գործողություններ կատարելը, որոնց դերերը կատարում են այլ երեխաներ, դերերը հստակորեն սահմանված և ընդգծված են:

Այսպիսով, խաղը ուրախացնում է երեխային, այն զարգանում է և գոհացնում նրան: Խաղալու ընթացքում երեխան կատարում է իր առաջին հայտնագործությունները, խաղում ոգեշնչման պահեր է զարգանում նրա ֆանտազիան և երևակայությունը, և հոդ է ստեղծվում նախաձեռնող, հետաքրքրասեր անհատականության ձևավորման համար:Լավ, զվարճալի խաղի համար երեխային լավ խաղալիք է պետք:Խաղը պետք է համապատասխանի երեխայի մտավոր և ֆիզիկական զարգացման տարիքային առանձնահատկություններին և լինի անհատականության դրական գծեր ձևավորելու միջոց:

1:2 Խաղի փուլերը, տեսակները և նպատակները

Խաղը երեխաների գործունեության հիմնական ձևերից մեկն է, որը նպաստում է նրանց **մտավոր, ֆիզիկական և սոցիալական զարգացմանը**: Խաղերն ունեն բազմաթիվ տեսակներ և նպատակներ, որոնք պայմանավորված են մանկավարժական և հոգեբանական սկզբունքներով:

Խաղի կազմակերպումը հաճախ բաժանվում է հետևյալ փուլերի՝

- ❖ Նախապատրաստական փուլ
- ❖ Իրականացման փուլ
- ❖ Ամփոփման փուլ

Ի տարբերություն խաղերի՝ ընդհանուր առմամբ, խաղն ունի էական հատկանիշ՝ հստակ սահմանված ուսումնական նպատակ և համապատասխան մանկավարժական արդյունք, որը կարող է հիմնավորվել, բացահայտվել և բնութագրվել ուսուցողական-ճանաչողական ուղղվածությամբ: [15; էջ 97-100]

Խաղերի հիմնական նպատակներն են՝

- ❖ Ուսուցում
- ❖ Զարգացում
- ❖ Քննարկում
- ❖ Զվարճանք և լիցքաթափում

Մանկապարտեզում կրթության և վերապատրաստման ծրագիրը նախադպրոցական տարիքի երեխաների համար տրամադրում է **խաղերի հետևյալ տեսակները՝**

- ⇒ դերային,
- ⇒ թատերական
- ⇒ շարժական և դիդակտիկ:

Դերային խաղի հիմնական բաղադրիչը սյուժեն է, ինքնին դերային խաղ չկա: Խաղի սյուժեն իրականության ոլորտն է, որը վերարտադրվում է երեխաների կողմից:

Կախված դրանից, դերային խաղերը բաժանվում են. [8; էջ 68]

- ❖ ամենօրյա թեմաներով խաղեր՝ «տուն», «ընտանիք», «տոն», «ծննդյան օրեր» (տիկնիկներին շատ տեղ է տրվում);
- ❖ արդյունաբերական և սոցիալական թեմաներով խաղեր, որոնք արտացոլում են մարդկանց աշխատանքը (դպրոց, խանութ, գրադարան, փոստային բաժանմունք, տրանսպորտ. գնացք, ինքնաթիռ, նավ);

✧ հերոսական և հայրենասիրական թեմաներով խաղեր, որոնք արտացոլում են մեր ժողովրդի հերոսական գործերը (պատերազմի հերոսներ, տիեզերական թռիչքներ և այլն);

✧ խաղեր գրական ստեղծագործությունների, ֆիլմերի, հեռուստատեսային և ռադիոհաղորդումների թեմաներով. «նավաստիներ» և «օդաչուներ», Նապաստակ և գայլ, Չեբուրաշկա և Գենա կոկորդիլոսը (մուլտֆիլմերի, ֆիլմերի բովանդակության հիման վրա) և այլն:

Պատմության խաղի տևողությունը՝ վաղ նախադպրոցական տարիքում (10-15 րոպե); միջին նախադպրոցական տարիքում (40-50 րոպե); ավելի մեծ նախադպրոցական տարիքում (մի քանի ժամից մինչև օրեր):

Թատերական խաղերը որոշակի գրական ստեղծագործության դեմքով հանդես գալն են և հատուկ պատկերների ցուցադրումը արտահայտիչ մեթոդներով (ինտոնացիա, դեմքի արտահայտություններ, ժեստեր): [11; էջ 40-49].

Բացօթյա խաղերը երեխայի գիտակցված, ակտիվ, էմոցիոնալ լիցքավորված գործունեությունն է, որը բնութագրվում է բոլոր խաղացողների համար պարտադիր կանոնների հետ կապված առաջադրանքների ճշգրիտ և ժամանակին կատարմամբ: Օրինակ, «**Ծաղիկներ և զեփյուռ**» հայկական խաղ:

Խաղի նպատակը՝ շարժիչ հմտությունների զարգացում, ուշադրություն, տոկունություն: Խաղադաշտի մեջտեղում 2 մ հեռավորության վրա գծված են երկու գիծ: Դրանց հետևում 10-15 մ հեռավորության վրա գծված է ևս երկու գիծ: Ընտրվում է երկու թիմ՝ ծաղիկներ և «շալվարներ»: Յուրաքանչյուր թիմ կանգնած է ներսի գծի դիմաց՝ ուղղված հակառակ թիմին:

«**Ծաղիկները**» սկսում են խաղը՝ իրենց համար նախապես անուն ընտրելով՝ ծաղկի անունը: Նրանք ասում են. «Բարև, քամիներ»: «Բարև, ծաղիկներ»: - պատասխանում են քամիները: «Զեփյուռ, զեփյուռ, գուշակիր մեր անունները», - կրկին ասում է «ծաղիկները»: «Վարդուկները» սկսում են կռահել «ծաղիկների» անունները: Եվ հենց որ ճիշտ են կռահում, ծաղիկները փախչում են երկրորդ գծից այն կողմ:

Խաղի կանոններ.

- ✧ միավորները որոշվում են բռնված ծաղիկների քանակով.
- ✧ հաղթողը որոշվում է համաձայնեցված միավորների քանակով.
- ✧ մեկ խաղից հետո թիմերը փոխում են դերերը:

Դիդակտիկ խաղերում երեխաներին տրվում են առաջադրանքներ, որոնց լուծումը պահանջում է կենտրոնացում, ուշադրություն, մտավոր ջանքեր, կանոնները ընկալելու կարողություն, դժվարությունները հաղթահարելու գործողությունների հաջորդականությունը: Դրանք նպաստում են նախադպրոցական տարիքի երեխաների **սենսացիաների և ընկալումների զարգացմանը, գաղափարների ձևավորմանը, գիտելիքների յուրացմանը:** Զարգացման դերը կայանում է նրանում, որ այս խաղերը հնարավորություն են տալիս երեխաներին սովորեցնել որոշակի մտավոր և գործնական խնդիրներ լուծելու տնտեսական և ռացիոնալ եղանակներ: [9: էջ 210]

Դիդակտիկ խաղը օգնում է լուծել բարոյական դաստիարակության խնդիրները և զարգացնել երեխաների մարդամոտությունը: Դաստիարակը օպտիմալ պայմաններ է ստեղծում երեխաների համախմբվածության և հարմարվողականության համար իրենց հասակակիցների միջև, ինչպես նաև վերահսկում է նրանց վարքագիծը, արդարության դրսևորումները, համապատասխանությունն ու պահանջկոտությունը:

Դիդակտիկ խաղերը զգալի տեղ են զբաղեցնում նախադպրոցական տարիքի երեխաների էկոլոգիական կրթության համակարգում: Որի գործընթացում ուսուցումն իրականացվում է **անուղղակիորեն, զվարճալի և, միաժամանակ, ուսումնական նյութի տարբեր տարրերի միջոցով, որոնց հետ երեխաները շփվում են:**

Նախադպրոցականների էկոլոգիական դաստիարակության գործընթացում օգտագործվում են դիդակտիկ խաղերի հետևյալ տեսակները՝

- ❖ առարկայական,
- ❖ գրատախտակային,
- ❖ բանավոր,
- ❖ ստեղծագործական:

Առարկայական խաղեր. Այս կատեգորիան ներառում է խաղեր՝ օգտագործելով տարբեր բնական առարկաներ (տերևներ, կոներ, սերմեր, խճաքարեր և այլն): Խորհուրդ է տրվում օգտագործել առարկայական խաղեր՝ պարզելու և կոնկրետացնելու երեխաների գիտելիքները բնական առարկաների որակների և հատկությունների մասին, նրանք սովորեցնում են երեխաներին ուսումնասիրել

որևէ առարկա կամ առարկա, զարգացնել երեխայի զգայական հմտությունները («Գտի՛ր և անվանի՛ր», «Ինչ ունեն կենդանիները», «Գուշակիր»):

Սեղանի և տպագիր խաղեր. Սրանք այնպիսի խաղեր են, ինչպիսիք են լոտո, դոմինո, կտրված նկարներ («Բուսաբանական լոտո», «Հատապտուղ և միրգ», «Սունկ» և այլն): Այս խաղերը դա հնարավոր են դարձնում համակարգել երեխաների գիտելիքները բույսերի, կենդանիների և բնական երևույթների մասին. Նրանք մեծ ազդեցություն ունեն նախադպրոցական տարիքի երեխաների տրամաբանական մտածողության զարգացման վրա՝ զարգացնելով առկա գիտելիքները նոր իրավիճակում արագ և շարժուն կերպով օգտագործելու կարողությունը:

Բառախաղեր. Խաղեր, որոնք տեսողական նյութ չեն պահանջում. Դրանք իրականացվում են՝ նպատակ ունենալով համախմբել, ընդհանրացնել և համակարգել երեխաների պատկերացումները բնական աշխարհի մասին և արդյունավետ միջոց են նախադպրոցականների ուշադրությունը, հիշողությունը և ինտելեկտը զարգացնելու համար («Սեզոններ», «Ապրող Չապրող», «Կենդանաբանական ամառ»):

Ստեղծագործական խաղեր. Այս խաղերի առանձնահատկությունն այն է, որ դրանք կազմակերպվում են հենց երեխաների նախաձեռնությամբ և արտացոլում են այն փորձը, գիտելիքներն ու տպավորությունները, որոնք երեխաները ստանում են բնական առարկաների հետ շփվելուց: Հարկ է նաև նշել, որ նախադպրոցականների ստեղծագործական խաղերի ինքնուրույն բնույթն օգնում է դաստիարակին բացահայտել էկոլոգիական գիտելիքների մակարդակը և երեխաների վերաբերմունքը էկոլոգիայի նկատմամբ, ինչը մեծ նշանակություն ունի նախադպրոցականների էկոլոգիական աշխատանքի համակարգի հետագա կազմակերպման համար:

Այսպիսով, նախադպրոցական տարիքի երեխաների էկոլոգիական կրթությունը պետք է կառուցվի խաղի վրա հիմնված՝ մանկավարժական գործունեության մեջ տարբեր տեսակի խաղերի ավելի մեծ ընդգրկմամբ:

Էկոլոգիայի հետ խաղային շփվելու գործընթացում երեխաների մոտ զարգանում է հուզական արձագանքը, զարգացնում է բնությունը պահպանելու և պաշտպանելու ցանկություն, կենդանի առարկաներ տեսնելու իրենց հատկությունների և որակների ողջ բազմազանությամբ, մասնակցում են մարդկանց կյանքի գործունեության նորմալացմանը:

1:3 Դերային խաղը՝ որպես ուսուցման մեթոդ, փուլերը, նպատակները և տեսակները

Դերային խաղը մանկավարժական պրակտիկայում համարվում է կարևոր ուսուցողական մեթոդ, որը նպաստում է երեխաների համակողմանի զարգացմանը: Այն ոչ միայն զվարճանքի և ժամանցի միջոց է, այլև հնարավորություն է տալիս երեխային ճանաչել շրջակա աշխարհը, ձեռք բերել սոցիալական փորձ, զարգացնել լեզվական կարողությունները և ինքնարտահայտման հմտությունները: [1; էջ 55]

Դերային խաղի փուլերը հետևողական և կառուցվածքային մոտեցմամբ են ներկայացված, ինչը նպաստում է դրա արդյունավետ իրականացմանը: **Առանձնացրել եմ յուրաքանչյուր փուլի հիմնական նպատակներն ու գործողությունները. [14]**

Դերային խաղի պլանավորում

- ✧ Սցենարի մշակում:
- ✧ Իրավիճակի և օբյեկտների պայմանական արտահայտություն:
- ✧ Պլանի կազմում՝ գործող անձանց բնութագրիչներով:

Բովանդակության, դերերի, նպատակի ներկայացում

- ✧ Խաղի թեմայի և նպատակի ներկայացում:
- ✧ Դերերի բաժանում և կանոնների բացատրություն:
- ✧ Նախապատրաստական նյութերի տրամադրում:

Դերային խաղի իրականացում

- ✧ Սովորողները կատարում են իրենց դերերը:
- ✧ Ուսուցիչը նվազագույն միջամտությամբ հետևում է խաղին:

Վերլուծություն և ընդհանրացում

- ✧ Խաղի արդյունքների քննարկում:
- ✧ Կարծիքների փոխանակում:
- ✧ Սխալների և հաջողությունների նշում ու գնահատում:

Դերային խաղի զարգացում

- ✧ Նոր տեքստերի կազմավորում:
- ✧ Լեզվաբանական աշխատանքի իրականացում:
- ✧ Հնարավոր տնային հանձնարարությունների կազմակերպում:

Դերային խաղի նպատակներն են՝

Ֆ Սոցիալական փորձի ձեռքբերում

Երեխաներին սովորեցնում է սոցիալական դերերի, նորմերի և արժեքների մասին, օգնում է հասկանալ տարբեր սոցիալական իրավիճակները:

Ֆ Ստեղծագործական զարգացման խթանում

Երեխան հնարավորություն է ստանում ստեղծել, երևակայել և զարգացնել ստեղծագործական մտածողությունը:

Ֆ Հաղորդակցման հմտությունների զարգացում

Դերային խաղի ընթացքում երեխաները շփվում են իրենց հասակակիցների հետ, զարգացնում են լեզվական հմտությունները և սովորում համագործակցել:

Ֆ Զգացմունքային և հոգեբանական զարգացում

Երեխան արտահայտում է իր զգացմունքները, սովորում է հասկանալ այլոց հույզերը և զարգացնում է էմպատիան:

Ֆ Կողմնորոշում առօրյա կյանքում

Խաղի միջոցով երեխան սովորում է լուծել տարբեր խնդիրներ, որոնք կարող են հանդիպել իրական կյանքում:

Դերային խաղի տեսակներն են՝

Ֆ Կենցաղային խաղեր

Կապված են առօրյա կյանքում տեղի ունեցող գործողությունների հետ (օրինակ՝ ընտանիք, խանութ, բժիշկ):

Ֆ Սոցիալական-դերային խաղեր

Նպատակ ունեն երեխաներին ծանոթացնել տարբեր մասնագիտությունների և սոցիալական դերի հետ:

Ֆ Ստեղծագործական խաղեր

Երեխան ստեղծում է երևակայական աշխարհ, որի հիմքում կարող են լինել հեքիաթներ, ֆիլմեր կամ սեփական մտքեր:

Ֆ Ինտերակտիվ խաղեր

Կազմակերպվում են մեծահասակների կամ հասակակիցների մասնակցությամբ, որտեղ երեխաները դերեր են կատարում և լուծում տարբեր իրավիճակներ:

Ֆ Դասավանդման նպատակով կազմակերպվող խաղեր

Օգտագործվում են մանկավարժների կողմից՝ գիտելիքներ, հմտություններ և արժեքներ փոխանցելու համար: [2; էջ 120]

☞ Տեղեկության փոխանակում

☞ Դերային խաղ՝ ըստ սցենարի

☞ Միջանձնային հարաբերությունների հաստատում

☞ Դերային խաղեր՝ տարբեր խոսքային և ոչ խոսքային գործողությունների կիրառմամբ

Դերային խաղի առանձնահատկություններն են նախադպրոցական տարիքում

☞ Ստեղծագործական մոտեցում

Երեխաները սովորում են ինքնուրույն մշակել սցենարներ և կիսվել դերերով:

☞ Խաղի բնական դինամիկան

Երեխաների նախասիրությունները և հետաքրքրությունները հաճախ դառնում են խաղի թեմա:

☞ Համագործակցային տարրերի ընդգրկում

Խաղերը խթանում են թիմային աշխատանքը և սոցիալական շփումը:

☞ Զարգացման ամենօրյա գործիք

Դերային խաղը կարևոր ուսուցողական մեթոդ է, որն օգնում է երեխաներին զարգացնել սոցիալական, լեզվական, ստեղծագործական և հոգեբանական հմտությունները՝ միաժամանակ ապահովելով նրանց զվարճանք և ինքնարտահայտման հնարավորություն: Մանկավարժները պետք է մեծ ուշադրություն դարձնեն դերային խաղերի կազմակերպմանը՝ դրանք դարձնելով նպատակային և բազմազան:

1:4 Դերային խաղերը որպես էկոլոգիական մշակույթի ձևավորման միջոց նախադպրոցական տարիքում

Նախադպրոցական տարիքը մարդու անհատականության ձևավորման և նրան շրջապատող աշխարհում արժեքային կողմնորոշման սկզբնական փուլն է: Երեխաների էկոլոգիական դաստիարակության դաստիարակների խնդիրներից է ձևակերպել այն հայեցակարգը, որ էկոլոգիայի մեջ ամեն ինչ փոխկապակցված է, և մարդը չպետք է խախտի այդ հարաբերությունները, որպեսզի չվնասի կենդանական և բուսական աշխարհին:[10; էջ 61]

Նախադպրոցական տարիքի երեխաների մոտ գերակշռում են **տեսողական-արդյունավետ և տեսողական-փոխաբերական մտածողության տեսակները**: Նրանք թույլ են տալիս նախադպրոցականներին հաջողությամբ տիրապետել իրենց տրամադրված տեղեկատվությանը: Անկասկած պայման է մեզ շրջապատող աշխարհի մասին տեղեկատվության ընտրությունը, մշակումը և պարզեցումը: Իսկ երեխային էկոլոգիայի ծանոթացնելու գործընթացը պետք է իրականացնել հետաքրքիր խաղային եղանակով՝ հուզական ուրախություն առաջացնելով բնական երեւույթների մասին նոր տեղեկություններ ստանալուց: Խաղը մեծ գործոն է երեխայի անհատականության դաստիարակության և զարգացման գործում:

Երեխաների հետաքրքրասիրությունը բավարարելու, էկոլոգիայի մասին գիտելիքներն ընդլայնելու և նրանց շրջապատող աշխարհի ակտիվ իմացության մեջ երեխաներին ներգրավելու միջոցներից մեկը կարող է լինել դերային խաղերի ներմուծումը նրանց կյանք: Ըստ հայտնի հոգեբան Ս: [12, էջ.393]

Դերային խաղի հիմնական առանձնահատկությունը նրանում երևակայական իրավիճակի առկայությունն է: Երևակայական իրավիճակը բաղկացած է **սյուժեից և դերերից**: Սյուժեն բացահայտում է խաղի բովանդակությունը: Այսպիսով, ստեղծագործական այս խաղն ունի հետևյալ կառուցվածքային **բաղադրիչները՝**

❖ սյուժե,

❖ բովանդակություն,

❖ դեր:

Էկոլոգիական դերախաղը ենթակա է նույն պահանջներին: Դաստիարակը ընտրում է խաղի պարզ, կարճ սյուժեն, որը հասկանալի է նախադպրոցական տարիքի երեխաների համար, որը պետք է հիմնված լինի երեխաների բնական պատմության առկա գիտելիքների վրա: Խաղում օգտագործվող ատրիբուտները

պետք է լիովին համապատասխանեն նախատեսված կրթական նպատակին, ինչպես նաև կազմակերպված իրավիճակային տարածությանը: Դաստիարակը մասնակցում է խաղին, խաղային ձևով ցույց է տալիս իրավիճակում վարքի օրինաչափությունները, դրանով իսկ խաղը տանում է երեխայի կողմից աննկատ: Աստիճանաբար երեխաները սովորում են ինքնուրույն խաղալ, զարգացնում են սյուժեն իրենց տեսանկյունից, սովորում են շփվել միմյանց հետ, լուծել էկոլոգիական խնդիրներ և խնդրահարույց իրավիճակներ:[5, էջ 6]

Կան բավարար քանակությամբ դերային խաղեր, որոնք ուղղված են նախադպրոցական պրակտիկայում էկոլոգիայի հետ փոխգործակցության մասին ճիշտ պատկերացումների ձևավորմանը: Բերենք դրանցից մի քանիսի օրինակներ: Բոլոր երեխաները սիրում են խաղալ խաղալիքներով՝ խաղալով տարբեր իրավիճակներ, այս ճշմարտությունը հիմք ընդունելով, դաստիարակը կարող է խաղ մշակել կենդանիների խաղալիքներով, օրինակ՝ **«Էքսկուրսիա դեպի կենդանաբանական այգի» դերային խաղը**: Խաղը սկսվում է կենդանիների խաղալիքների ընտրությամբ, որոնք ապրելու են կենդանաբանական այգում: Կենդանիների համար վանդակները կառուցվում են շինարարական հավաքածուներից, խորանարդներից կամ այլ նյութերից, իսկ կենդանիների համար ընտրվում են երեխաներին խնամողներ: Դաստիարակը կարող է ուղեցույցի դեր ստանձնել՝ կենդանաբանական այգի էքսկուրսիայի եկած երեխաներին պատմելով կենդանիների ապրելակերպի, նրանց մասին հոգ տանելու մասին, կարող էք նշել Կարմիր գիրքը, եթե դրանում նշված կենդանիները պահվում են. կենդանաբանական այգին: Խաղը բարդացնելու համար կարող էք ընդլայնել դերերի քանակը՝ դոնապան, գանձապահ, վարորդ, ով ուտելիք է բերել կենդանիների համար: Նկարագրված խաղի նմանությամբ կազմակերպվում է **«Էքսկուրսիա դեպի կրկես»** խաղը:

Կենդանիների խաղալիքներով մեկ այլ խաղ կարող է լինել **«Ֆերմայում»** դերային խաղը: Նրա օգնությամբ դուք կարող եք համախմբել երեխաների գիտելիքները ընտանի կենդանիների մասին, ինչպես խնամել նրանց, կենդանիներին խնամող մարդկանց մասնագիտությունների մասին (**Ֆերմեր, հովիվ, անասնաբույժ, թռչնաբուծական աշխատող, կթվորուհի**):

Սյուժետային-դերային խաղ **«Ծովային ճանապարհորդություն»** - հերոսը երեխաներին հրավիրում է ծովային ճանապարհորդության, նրա օգնությամբ

բարելավվում է երեխաների գիտելիքները ծովի բնակիչների մասին, ինչ սպառնալիք կարող է կախված լինել կենդանիների վրա: Ինչպե՞ս են երեխաները ելք գտնելու ստեղծված իրավիճակից: Նրանք կստանան մեծահասակների դերը (նավի նավապետ, նավաստի, խոհարար, անասնաբույժ, ագրարար, էքսկուրսավար, սուզորդ, գիտնական)՝ դրանով իսկ ապացուցելով մարդկային գործողությունների և էկոլոգիայի վիճակի փոխհարաբերությունը:

Նման խաղերի ժամանակ դաստիարակը տեսնում է երեխայի վերաբերմունքը շրջապատող իրականությանը և միևնույն ժամանակ հնարավորություն ունի ժամանակին արձագանքելու և նախադպրոցականի գործողություններն ու վարքագիծը ճիշտ ուղղությամբ ուղղելու:

Դերային խաղը հաջող կլինի միայն խաղային գործունեության մշտական համակարգված կազմակերպման դեպքում: Պետական կրթական չափորոշիչը ներառում է բնական աշխարհի արժեքային-իմաստաբանական ընկալման նախադրյալների մշակում, շրջապատող աշխարհի նկատմամբ գեղագիտական վերաբերմունքի ձևավորում, երեխաների ինքնություն ստեղծագործական գործունեության իրականացում, այդպիսի մեթոդներից մեկը կարելի է համարել խաղ: [13; էջ 121]

Էկոլոգիական խաղ օգտագործելիս դաստիարակի հիմնական խնդիրները հետևյալն են՝ Էկոլոգիայի մասին գիտելիքների համակարգի ձևավորում. Էկոլոգիայի մեջ դրդապատճառների, կարիքների, սովորությունների, էկոլոգիապես համապատասխան վարքագծի և գործունեության ձևավորում. հաղորդակցման հմտությունների ձևավորում.

Էկոլոգիական խաղի անցկացման հաջորդականությունը հետևյալն է.

- Դաստիարակը ընտրում է ծրագրի մի հատված և թեմաներ, որոնցում կարելի է անցկացնել էկոլոգիական խաղեր:
- Որոշում է ընտրված բաժնի և թեմայի տեղը Էկոլոգիական մշակույթի կրթության համակարգում, կարևորում է ձևավորող հարաբերությունների հիմնական հասկացությունները, գաղափարները, համակարգը.
- Ստեղծում է Էկոլոգիական խաղի կառուցվածքն ու ընթացքը.
- Սահմանում է մանկավարժական պայմանների համակարգ՝ կառուցված խաղային մեթոդի հիման վրա՝ ապահովելով ընտրված թեմայի շուրջ Էկոլոգիական գիտելիքների արդյունավետ ձևավորումը.

Տտեղծում է առաջադրանքների համակարգ՝ ստուգելու գիտելիքների մեկնարկային մակարդակը և հարաբերությունները և անցկացնում է ախտորոշում:

Կազմում է առաջադրանքների մի շարք՝ ստուգելու խաղի մեթոդի կիրառման արդյունավետությունը երեխայի էկոլոգիական մշակույթը կրթելու համար

Նախադպրոցական տարիքում երեխան կարող է սկզբնական պատկերացում կազմել էկոլոգիայի հետ մարդու փոխազդեցության որոշակի ասպեկտների մասին. մարդ՝ որպես կենդանի էակ, որը կարիք ունի հստակ սահմանված կենսապայմանների, անձ՝ որպես բնությունից օգտվող, սպառում է Երկրի ռեսուրսները, պաշտպանում: Բնությունը և որքան հնարավոր է վերականգնել նրա հարստությունը:[7, էջ 4]

Թե ինչպիսին կլինեն մեր երեխաները, կախված է միայն մեզանից: Եթե մենք՝ դաստիարակներս, ստեղծենք առավել բարենպաստ պայմաններ շրջակա իրականության նկատմամբ գիտակցաբար ճիշտ վերաբերմունքի ձևավորման համար, հետաքրքրություն առաջացնենք բնական երևույթների նկատմամբ և աջակցենք և պահպանենք այն երեխաների մոտ, ապա նախադպրոցականների մոտ մենք կտեսնենք հուզական արձագանքը գեղեցկությանը:

**ԳԼՈՒԽ 2: ՀԵՏԱԳՈՏԱԿԱՆ ՄԱՍ: ՆԱԽԱԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՏԱՐԻՔՈՒՄ
ԴԵՐԱՅԻՆ ԽԱՂԵՐԸ ՈՐՊԵՍ ԷԿՈԼՈԳԻԱԿԱՆ ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ
ՁԵՎԱՎՈՐՄԱՆ ՄԻՋՈՑ**

2.1 Հետազոտական աշխատանքի իրականացման նկարագրություն

Դերային խաղերը որպես նախադպրոցական տարիքային երեխաների էկոլոգիական մշակույթի ձևավորման միջոցների բացահայտման նպատակով իմ կողմից իրականացվել է հետազոտական աշխատանք: Հետազոտություն եմ իրականացրել 34 անձանց շրջանում (ծնող, դաստիարակ և կրտսեր առաջին խմբի հետ իրականացրել եմ դերախաղ):

Հետազոտության ընթացքը՝ հետազոտությունը իրականացրել եմ

⇒ Կոտայքի մարզի Բջնի գյուղի մսուր մանկապարտեզ ՀՈԱԿ-ում

Հետազոտության մեթոդները՝

⇒ Հարցաթերթիկային հարցման մեթոդ

⇒ Դերախաղ կրտսեր առաջին խմբի հետ

⇒ Հետազոտության արդյունքների վերլուծման մաթեմատիկական հաշվարկման մեթոդ:

Հետազոտական աշխատանքին ներգրաված են եղել՝

⇒ 6 մանկավարժ,

⇒ 16 ծնող,

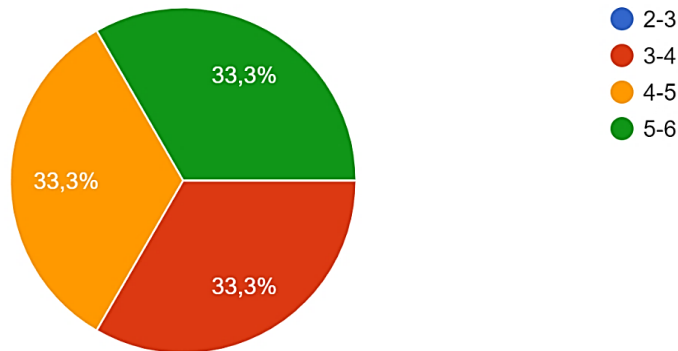
⇒ 12 կրտսեր առաջին:

2.2. Հետազոտական արդյունքների մշակում և վերլուծություն

Հարցաթերթիկային հարցման մեթոդ՝ իրականացված դաստիարակների հետ

Հետազոտության շրջանակներում իրականացրել են հարցաթերթիկային հարցում /տես հավելված 1/ Կոտայքի մարզի Բջնի գյուղի մսուր մանկապարտեզ ՀՈԱԿ-ի դաստիարակների հետ /թվով 6 դաստիարակ/: Դերային խաղերը կիրառվում են որպես կրթական մեթոդ՝ նպաստելու երեխաների էկոլոգիական գիտակցության ձևավորմանը: Նպատակն է պարզել, թե որքանով են դաստիարակներն ընկալում դերային խաղերի արդյունավետությունը և դրանց դերը երեխաների էկոլոգիական արժեքների զարգացման գործում:

Ի՞նչ տարիքային խմբի հետ եք աշխատում:
6 պատասխան

ԴԻԱԳՐԱՄ 1

Հարցման արդյունքներով մասնակցել են **կրտսեր երկրորդ, միջին և ավագ խմբերի դաստիարակները**: Սա ցույց է տալիս, որ հարցմանը ընդգրկվել են դաստիարակներ, ովքեր աշխատում են տարբեր տարիքային խմբերի հետ՝ ապահովելով բազմակողմանի պատկերացումներ և փորձառություն:

Ի՞նչ կարևորություն եք տալիս նախադպրոցական տարիքի երեխաների էկոլոգիական մշակույթի ձևավորմանը:
6 պատասխան

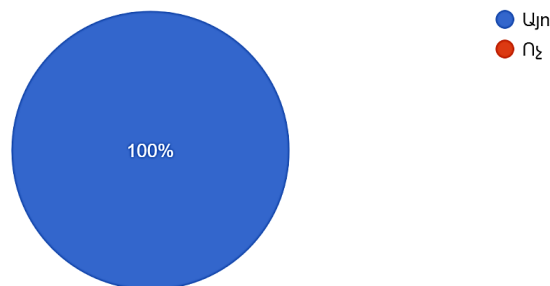

ԴԻԱԳՐԱՄ 2

Հարցման արդյունքում պարզվեց, որ բոլոր մասնակիցները **կարևորում են** նախադպրոցական տարիքի երեխաների էկոլոգիական մշակույթի ձևավորումը: Որևէ մասնակից չի նշել, որ դա կամայական է կամ անտեսելի, ինչը շատ ողջունելի

է, քանի որ դա վկայում է դաստիարակների կողմից էկոլոգիական դաստիարակության կարևորության գիտակցման և դրա նկատմամբ պատասխանատու մոտեցման մասին:

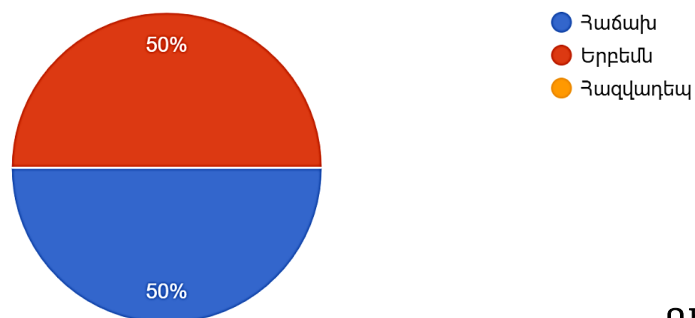
Հավատո՞ւմ եք, որ դերային խաղերը կարող են նպաստել էկոլոգիական մշակույթի ձևավորմանը:
6 պատասխան

ԴԻԱԳՐԱՄ 3

Հարցման արդյունքները ցույց են տալիս, որ բոլորը հավատում են, որ դերային խաղերը կարող են նպաստել էկոլոգիական մշակույթի ձևավորմանը: Սա նշանակում է, որ բոլոր մասնակիցները գիտակցում են դերային խաղերի կարևորությունը երեխաների մեջ էկոլոգիական արժեքների և գիտակցության ձևավորման գործում, ինչը մեծապես աջակցում է կրթական գործընթացին և շրջակա միջավայրի հանդեպ պատասխանատու վերաբերմունքի զարգացմանը:

Ձեր խմբում հաճախակի դերային խաղեր կազմակերպո՞ւմ եք:
6 պատասխան

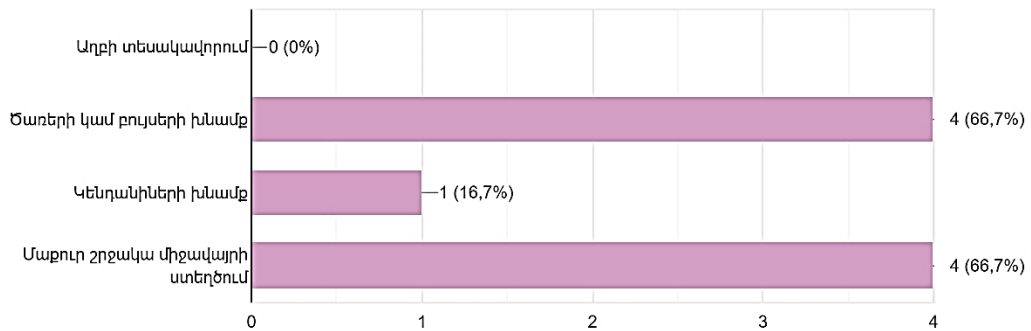

ԴԻԱԳՐԱՄ 4

Հարցման արդյունքներով, 3 դաստիարակ նշել են, որ հաճախակի կազմակերպում են դերային խաղեր, ինչը ցույց է տալիս, որ այն կարևոր դեր ունի նրանց աշխատանքում: Իսկ մյուս 3 դաստիարակ, որոնք նշել են «Երբեմն», հավանաբար, ընդգծում են, որ դերային խաղերի անցկացումը կախված է այլ գործոններից, ինչպիսիք են ժամանակի սահմանափակումները կամ երեխաների պատրաստակամությունը: Սակայն, ընդհանուր առմամբ, դերային խաղերի

կազմակերպումը դաստիարակների համար գնահատվում է որպես արդյունավետ մեթոդ, և եթե հնարավորություն լինի, հնարավոր է ավելի հաճախակի կիրառեն:

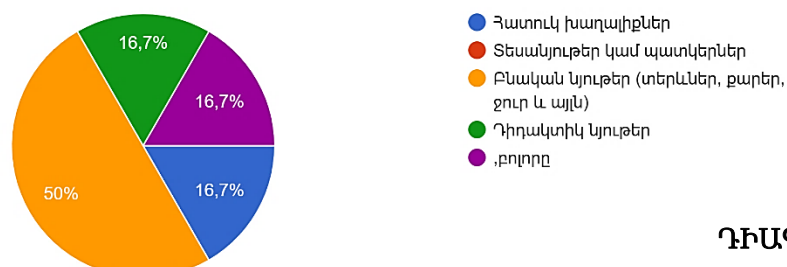
Որ դերային խաղերն եք առավել հաճախ կիրառում Էկոլոգիական կրթության համար (նշեք բոլորը, որ համապատասխանում են):
6 պատասխան

ԴԻԱԳՐԱՄ 5

Հարցման արդյունքներով, 4 դաստիարակները կարևորել են «**Ծառերի կամ բույսերի խնամքը**» և «**Մաքուր շրջակա միջավայրի ստեղծում**» դերային խաղերը, ինչը ցույց է տալիս, որ նրանք մեծ ուշադրություն են դարձնում Էկոլոգիական արժեքներին, ինչպիսիք են բնապահպանությունը և շրջակա միջավայրի պահպանությունը: Եվս մեկ դաստիարակ ընդգծել է «**Կենդանիների խնամքը**», ինչը ևս կարևոր է երեխաների Էկոլոգիական գիտակցության ձևավորման համար: Ցավոք չի կարևորել «**Աղբի տեսակավորումը**», բայց այն կարող է լինել կարևոր և արդյունավետ թեմա, որը կարելի է ներառել դերային խաղերում:

Ի՞նչ միջոցներ եք օգտագործում Էկոլոգիական թեմայով դերային խաղերի կազմակերպման համար:
6 պատասխան

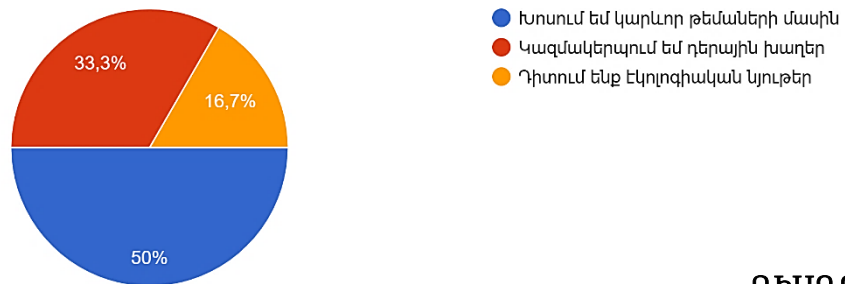

ԴԻԱԳՐԱՄ 6

Հարցման արդյունքների համաձայն, մեծամասնությունը կարևորել է **բնական նյութերը (տերևներ, քարեր, ջուր և այլն)**՝ որպես Էկոլոգիական թեմայով դերային խաղերի կազմակերպման միջոցներ, ինչը ցույց է տալիս, որ դաստիարակները նախընտրում են բնական տարրեր, որոնք ավելի մոտ են իրական Էկոլոգիական իրավիճակներին և օգնում են երեխաներին ավելի լավ հասկանալ բնության և շրջակա միջավայրի արժեքը: Մի մասի կողմից կարևորվել են **հատուկ**

խաղալիքները և դիդակտիկ նյութերը, որոնք նույնպես ունեն որոշակի կրթական նշանակություն, սակայն կարող են լինել ավելի հեռու բնությունից: Ցավոք, չեն կարևորել **տեսանյութերը կամ պատկերները**, ինչը կարող է նշանակել, որ որոշ դաստիարակներ ավելի քիչ կիրառում են տեխնոլոգիաները կամ որ դրանք չեն համարվում առաջնային միջոցներ էկոլոգիական կրթության համար:

Ի՞նչ քայլեր եք անում երեխաներին էկոլոգիական խնդիրների վերաբերյալ տեղեկացնելու համար:
6 պատասխան

ՂԵԱԳՐԱՄ 7

Հարցման արդյունքներով, պարզվում է, որ մեծամասնությունը նշում է, որ **խոսում է կարևոր թեմաների մասին**, ինչը նշանակում է, որ դաստիարակները ակտիվորեն քննարկում են էկոլոգիական խնդիրները երեխաների հետ՝ ներկայացնելով դրանց կարևորությունը: Մյուս մասնակիցները նշել են, որ **կազմակերպում են դերային խաղեր**, որոնք օգնության են գալիս երեխաներին համակերպվելու էկոլոգիական խնդիրների հետ ու դրանց լուծման ձևերի մասին: Նույնիսկ եթե քիչ մասնակիցներ նշել են **էկոլոգիական նյութերի դիտումը**, այդ մեթոդը ևս կարևոր դեր է խաղում երեխաների մոտ էկոլոգիական գիտակցության ձևավորման գործում: Ընդհանուր առմամբ, բոլոր միջոցները նպատակ ունեն ավելի խորը էկոլոգիական գիտակցություն ձևավորելու համար:

Ամենաարդյունավետ դերային խաղեր, որոնք նպաստում են էկոլոգիական մշակույթի ձևավորմանը ըստ հարցման արդյունքների, ընդգրկում են հետևյալները՝

1. **Բակային էկոլոգիական խաղեր և միջոցառումները բակային տարածքում**, որոնք ենթադրում են երեխաների ակտիվ ներգրավվածություն շրջակա միջավայրի պահպանման մեջ:
2. **Բուսերի մշակում**, որը երեխաներին սովորեցնում է բույսերի խնամքի կարևորությունը և էկոլոգիական հավասարակշռությունը պահպանելու անհրաժեշտությունը:
3. **Ճիշտ և սխալ իրավիճակների ներկայացումը**, որի միջոցով երեխաները կարող են ավելի հեշտ ընկալել շրջակա միջավայրի նկատմամբ ճիշտ վերաբերմունքը:
4. **Բակային խաղեր**, որոնք խթանում են երեխաներին լինել ավելի ուշադիր իրենց շրջակա միջավայրին:

Մանկավարժի կարևոր հատկանիշները էկոլոգիական կրթության կազմակերպման համար ըստ հարցման արդյունքների ներառում են.

1. **Մասնագիտությանը տիրապետելը**, ինչը ապահովում է կրթության բարձր որակ և արդյունավետություն:
2. **Ճիշտ կազմակերպված լինելը և ճկուն միտք ունենալը**, որոնք կարևոր են փոփոխվող իրավիճակներում արդյունավետ լուծումներ գտնելու համար:
3. **Բարեխիղճ լինելը**, ինչը կարևոր է էկոլոգիական արժեքների ճիշտ փոխանցման համար:
4. **Տեղեկացվածությունը**, որը թույլ է տալիս մանկավարժին օգտվել ամենաբարիտետ և արդի նյութերից:
5. **Իր գործին գիտակ լինելը**, ինչը կարևոր է կրթական գործընթացի որակը բարելավելու համար:

Ինչպես կարելի է բարելավել էկոլոգիական կրթությունը դերային խաղերի միջոցով: Հարցման արդյունքներով, առաջարկվել են հետևյալ միջոցառումները՝

1. Երեխաներին ներգրավել կատարվող աշխատանքների մեջ, օրինակ՝ բույսերի խնամք:
2. Դերային խաղերի միջոցով կարելի է ճիշտ կազմակերպել էկոլոգիական կրթությունը՝ ցուցադրելով համապատասխան իրավիճակներ:
3. Հաճախակի կիրառում և համապատասխան իրավիճակներ ստեղծելով:
4. Հաճախակի պարապմունքներ բնության գրկում՝ երեխաներին ավելի խորը կապ հաստատելու համար շրջակա միջավայրի հետ:

Ի՞նչ դերային խաղեր կավելացնեք երեխաների էկոլոգիական մշակույթի ձևավորման գործում:

1. **Կառուցողական խաղեր**, որոնք թույլ են տալիս երեխաներին բացահայտել էկոլոգիական խնդիրները լուծելու տարբեր ձևեր:
2. **Այգեպանը և նրա օգնականները**, որտեղ երեխաները կարող են մասնակցել բուսականության խնամքին:
3. **Այգեպան-երեխա**, որը թույլ է տալիս երեխաներին դառնալ էկոլոգիական գործընթացների ակտիվ մասնակիցներ:
4. **Առողջ մթնոլորտ և թունավոր մթնոլորտի օրինակներով** խաղեր, որոնք օգնում են երեխաներին հասկանալ շրջակա միջավայրի և առողջության կապը:

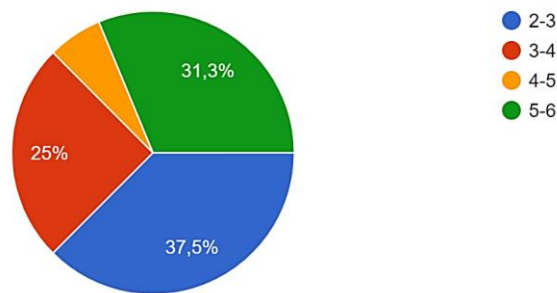
Այսպիսով **հարցման արդյունքները** ցույց են տվել, որ մեծամասնությունը կարևորում է էկոլոգիական թեմաների քննարկումը երեխաների հետ, հատկապես **բակային էկոլոգիական խաղերը, բուսերի մշակումն ու ճիշտ և սխալ իրավիճակների ներկայացումը**, որոնք նպաստում են երեխաների շրջակա միջավայրի նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի ձևավորմանը:

Ընդհանուր առմամբ, հարցաթերթը ցույց է տալիս, որ դաստիարակները ակտիվորեն օգտագործում են դերային խաղեր, բնական նյութեր ու մի շարք մեթոդներ՝ երեխաների էկոլոգիական մշակույթի ձևավորման համար, և որ սա կարևոր քայլ է շրջակա միջավայրի պահպանության գիտակցության ձևավորման գործում:

Հարցաթերթիկային հարցման մեթոդ՝ իրականացված ծնողների հետ

Հետազոտության շրջանակներում իրականացրել են հարցաթերթիկային հարցում /տես հավելված 2/ ծնողների հետ /թվով 16 ծնող/։ Հարցման արդյունքները նպատակ են ունեցել ուսումնասիրել, թե ինչպիսի ազդեցություն ունեն դերային խաղերը երեխաների էկոլոգիական արժեքների և գաղափարների ձևավորման վրա, ինչպես նաև հասկանալ ծնողների մոտեցումները և պատրաստակամությունը այս խաղերը կիրառելու մեջ։

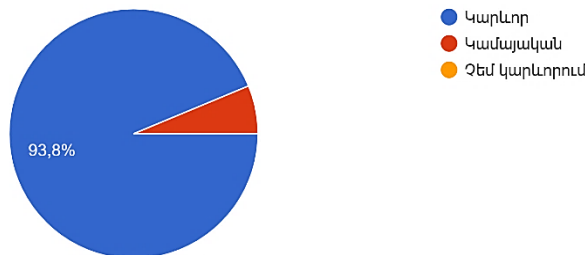
Ձեր երեխայի տարիքը:
16 պատասխան

ԴԻԱԳՐԱՄ 8

Հարցմանը մասնակցել են տարբեր տարիքի երեխաների ծնողներ՝ կրտսեր առաջին, երկրորդ միջին և ավագ խմբերի։ Այս հարցումը հնարավորություն է տվել ստանալ տվյալներ երեխաների տարիքային խմբերի վերաբերյալ, ինչը կարևոր է՝ հասկանալու համար, թե տարբեր տարիքի երեխաներն ինչպես են ընկալում դերային խաղերի միջոցով ձևավորվող էկոլոգիական արժեքները։ Յուրաքանչյուր տարիքային խմբի ծնողների պատասխանները կարող են տարբեր լինել, ինչը թույլ է տալիս ուսումնասիրել, թե ինչքանով են տարբեր տարիքային խմբերում դերային խաղերը նպաստում էկոլոգիական մշակույթի ձևավորմանը։

Ինչքանով եք կարևոր համարում երեխայի էկոլոգիական գիտակցության զարգացումը:
16 պատասխան

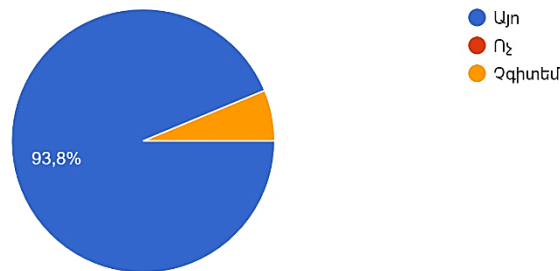

ԴԻԱԳՐԱՄ 9

Հարցման այս հարցում մեծամասնությունը նշել է, որ կարևոր է երեխայի էկոլոգիական գիտակցության զարգացումը։ Մա կարող է նշանակում, որ ծնողները ունեն ընդհանուր համաձայնություն այս հարցում, սակայն յուրաքանչյուրն ընդգծել

է տարբեր հանգամանքներ, որոնք իրենց կարծիքով առավել կարևոր են երեխայի էկոլոգիական գիտակցության զարգացման համար: Այս արդյունքը կարող է ցույց տալ, որ հարցման մասնակիցները ճանաչում են էկոլոգիական գիտակցության զարգացման կարևորությունը, սակայն միևնույն ժամանակ, դրանց մոտեցումները և ակնկալիքները կարող են տատանվել:

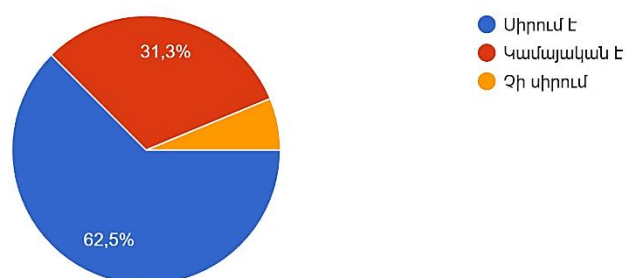
Հավատո՞ւմ եք, որ դերային խաղերը կարող են աջակցել երեխայի էկոլոգիական մշակույթի ձևավորմանը:
16 պատասխան

ԴԻԱԳՐԱՄ 10

Ի ուրախություն մեծամասնությունը պատասխանել է «այո», ինչը նշանակում է, որ նրանք հավատում են, որ դերային խաղերը կարող են աջակցել երեխայի էկոլոգիական մշակույթի ձևավորմանը: Սա ցույց է տալիս, որ ծնողները ճանաչում են դերային խաղերի կարևորությունը որպես կրթական գործիք, որը կարող է ձևավորել երեխաների էկոլոգիական գիտակցությունը: Միայն մեկ ծնողը նշել է «չգիտեմ», ինչը կարող է նշանակել, որ նա չի ապահովված բավականաչափ տեղեկությամբ կամ փորձով՝ հասկանալու դերային խաղերի ազդեցությունը այս ոլորտում:

Ձեր երեխան սիրո՞ւմ է դերային խաղեր խաղալ:
16 պատասխան

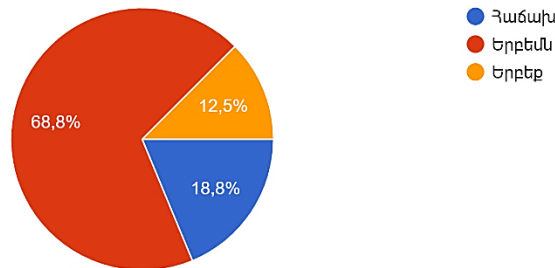

ԴԻԱԳՐԱՄ 11

Հարցման այս հարցում 10 ծնող նշել են, որ նրանց երեխաները սիրում են դերային խաղեր խաղալ, ինչը ցույց է տալիս, որ մեծամասնությունը ճանաչում է դերային խաղերի կարևորությունը և հետաքրքրությունը դրանց նկատմամբ, 5 ծնող նշել են, որ երեխաները խաղում են դերային խաղեր միայն որոշակի պայմաններով կամ երբեմն (կամայական է), ինչը կարող է նշանակում, որ նրանց երեխաները դեռևս չեն

մշակում այդ հետաքրքրությունը կամ այն կախված է որոշակի հանգամանքներից: Միայն 1 ծնող նշել է, որ երեխան չի սիրում դերային խաղեր, ինչը հիարկե փոքր թիվ է համեմատած մյուս պատասխանների հետ, բայց կարող է ցուցադրել, որ որոշ երեխաներ հնարավոր է ավելի քիչ հետաքրքրված լինեն այս խաղերի մեջ:

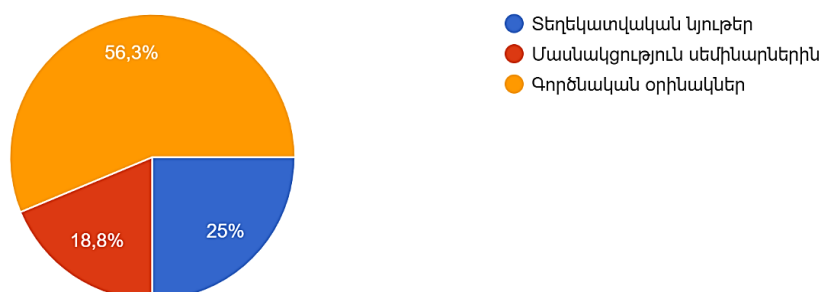
Հաճախ եք տանը կազմակերպում խաղեր, որոնք նպաստում են երեխայի բնապահպանական գիտակցությանը:
16 պատասխան

ԴԻԱԳՐԱՄ 12

Ցավոք, մեծամասնությունը նշել է, որ **երբեք** չեն կազմակերպում տանը խաղեր, որոնք նպաստում են երեխայի էկոլոգիական գիտակցությանը: Սա կարող է ցույց տալ, որ շատ ծնողներ չունեն բավարար ժամանակ կամ ռեսուրսներ՝ երեխայի էկոլոգիական գիտակցությունը զարգացնելու համար տնային պայմաններում: Քչերը նշել են, որ **հաճախ կամ երբեմն** կազմակերպում են նման խաղեր, ինչը ցույց է տալիս, որ որոշ ծնողներ գիտակցում են այս խաղերի կարևորությունը, բայց դա չի հանդիսանում սովորական պրակտիկա: Այս արդյունքը կարող է ընդգծել այն կարիքը, որպեսզի ծնողները ավելի շատ տեղեկություն ստանան և վերապատրաստվեն այնպիսի միջոցների վերաբերյալ, որոնք կօգնեն զարգացնել երեխայի էկոլոգիական գիտակցությունը տնային պայմաններում:

Որ միջոցները կօգնեն Ձեզ՝ որպես ծնող, աջակցելու այս գործընթացին
16 պատասխան

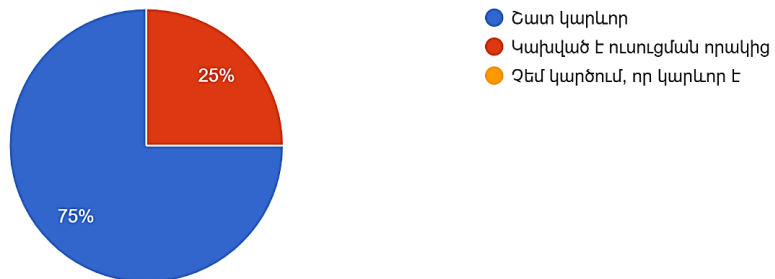

ԴԻԱԳՐԱՄ 13

Այսպիսով՝ մեծամասնությունը պատասխանել է, որ **գործնական օրինակները** կօգնեն իրենց որպես ծնողներ աջակցելու երեխայի էկոլոգիական մշակույթի ձևավորման գործընթացին: Սա կարող է ցույց տալ, որ ծնողները ավելի լավ են

հասկանում և գնահատում այն, երբ կարողանում են կիրառել ձեռքբերված գիտելիքները և տեսնել դրանց իրական ազդեցությունը: Մյուս ծնողներ նշել էին **տեղեկատվական նյութերը և մասնակցությունը սեմինարներին**, որպես այլ կարևոր միջոցներ, որոնք կարող են օգնել աջակցելու այս գործընթացին:

Ի՞նչ դեր էք տալիս մանկապարտեզում էկոլոգիական կրթության կազմակերպմանը:
16 պատասխան

ԴԻԱԳՐԱՄ 14

Հարցման արդյունքում պարզ դարձավ, որ մեծամասնությունը նշել է, որ մանկապարտեզում էկոլոգիական կրթության կազմակերպումը համարում են **շատ կարևոր**, ինչը ցույց է տալիս, որ ծնողները գիտակցում են դրա կարևորությունը երեխայի զարգացման համար: Մի քանի ծնողներ նշել են, որ **էկոլոգիական կրթությունը կախված է ուսուցման որակից**, ինչը կարող է նշանակել, որ նրանք կարծում են, որ դրա արդյունավետությունը և ազդեցությունը հիմնված է կրթական ծրագրերի և դաստիարակի պատրաստվածության վրա: Սա ենթադրում է, որ ծնողները կարևորում են լավ որակի կրթական ծրագրերը և դաստիարակների պատրաստվածությունը այս հարցում:

Ի՞նչն էք կարևոր համարում երեխայի էկոլոգիական գիտակցության ձևավորման գործընթացում: Հարցման այս հատվածում ծնողները նշել են մի քանի կարևոր դերային խաղերի և գործունեությունների գաղափարներ, որոնք կարող են օգնել երեխայի էկոլոգիական գիտակցության ձևավորմանը: Ահա հիմնական առաջարկները և գաղափարները.

1. **Բնապահպանական թեմաներով դերային խաղեր**՝ ինչպիսիք են աղբի տեսակավորումը, "Ինչ կլինի, եթե ջուր չլինի, եթե օդը աղտոտվի" խաղը, ինչպես նաև բնապահպանություն և բնության պաշտպանություն:
2. **Բույսերի տնկման և խնամքի խաղեր**՝ շատ ծնողներ նշել են, որ կցանկանային, որ երեխաները մասնակցեն պարտեզի բույսերի տնկման, մշակման և պահպանման գործընթացներին, ինչը կօգնի նրանց հասկանալ բնության կարիքը և պահպանության կարևորությունը:

3. **Մանկապարտեզի տարածքի մաքրման խաղեր**՝ երեխաներին ներգրավելու և օգնելու մաքրության պահպանման աշխատանքներում:
4. **Բնապահպանական խաղեր**՝ որոնք ուղղված կլինեն շրջակա միջավայրի պահպանությանը, ինչպիսիք են ծառատունկը, շրջակա միջավայրի հարգալից պահպանումը, ինչպես նաև բացատրություն, թե ինչ է վնասում էկոլոգիան:

Ի՞նչ դերային խաղեր կցանկանայիք ավելացնել ձեր երեխայի կրթական ծրագրում՝ էկոլոգիայի թեմայով: Ծնողները նշել են մի քանի կարևոր բաղադրիչներ, որոնք պետք է ներառվեն երեխայի էկոլոգիական գիտակցության ձևավորման մեջ:

1. **Շրջակա միջավայրի և բնության նկատմամբ հարգանք**՝ կարևոր է, որ երեխան հասկանա, որ շրջակա միջավայրը իր տունն է և աղտոտելով այն՝ վնասում է ոչ միայն բնությանը, այլև իր սեփական կյանքի որակին:
2. **Ուսուցման որակը և փորձնական օրինակներ**՝ ծնողները կարևորում են, որ կրթությունը պետք է լինի որակյալ և հիմնված գործնական օրինակների վրա, որպեսզի երեխաներ ավելի լավ պատկերացնեն էկոլոգիայի պահպանման անհրաժեշտությունը:
3. **Մեծահասակների օրինակները**՝ ծնողները նշում են, որ իրենց պահվածքն ու օրինակները մեծ ազդեցություն ունեն երեխաների ընկալումների վրա:
4. **Խաղերի և ստեղծագործական մոտեցումների օգտագործումը**՝ խաղերն ու ստեղծագործական մոտեցումները կարող են օգնել երեխաներին մոտենալ էկոլոգիական խնդիրներին ավելի խաղալով և հետաքրքրաշարժ ձևով:

Ներկայացված տվյալները ցույց են տալիս, որ ծնողները բարձր գնահատում են երեխայի էկոլոգիական կրթությունը և հավատում են, որ դերային խաղերը կարևոր դեր ունեն երեխաների բնապահպանական գիտակցության զարգացում մեջ: Ծնողները ցանկանում են, որ երեխաները մասնակցեն տարբեր բնապահպանական գործունեություններին՝ օրինակ՝ բույսերի տնկում, աղբի տեսակավորում և շրջակա միջավայրի մաքրության պահպանություն: Կարևոր է, որ ծնողները ավելի շատ տեղեկություն ստանան էկոլոգիական կրթության հարցերում, ինչպես նաև մասնակցեն համապատասխան սեմինարների՝ աջակցելու իրենց երեխաների կրթական գործընթացին: Այս հարցաթերթը ցույց է տալիս, որ ծնողները պատրաստ են ակտիվորեն աջակցել երեխայի էկոլոգիական կրթություն ստեղծելու համար:

Դերային խաղ՝ իրականացված կրտսեր առաջին խմբի հետ

Ծրագրային բաղադրիչ՝ խոսքի զարգացում

Թեմա՝ «Բժշկենք տիկնիկին»

Նպատակը՝ Զարգացնել երեխաների խոսքային հմտությունները և ծանոթացնել մարմնի մասերի հետ՝ դերային խաղի միջոցով:

Խնդիրները՝

- ✦ Նպաստել երեխայի ինքնուրույնության և վերլուծական մտածողության զարգացմանը:
- ✦ Զարգացնել մարմնի կառուցվածքի և ֆունկցիաների վերաբերյալ տարրական գիտելիքները:

Խաղի ընթացքում օգտագործվող պարագաներ

- ✦ Տիկնիկ՝ որպես հիվանդ
- ✦ Խաղալիք բժշկական գործիքներ՝ (ջերմաչափ, մկրատ, վիրակապ, ներարկիչներ, բամբակ, խաղալիք «դեղեր», սիրտը լսելու ապառատ)

Խաղի սյուժե

Տիկնիկը լացում է ընդհանուր ցավերից, երեխաների նպատակն է որպես բժիշկներ ուսումնասիրելով մարմնի մասերը բացահայտ են, որ մարմնի մասն է անհանգստացնում տիկնիկին:

Խաղի ընթացք

Տիկնիկի զննություն

- ✦ Երեխաները ստուգում են տիկնիկի տարբեր մասերը՝ բժշկական գործիքներով և մատներով թեթև ուսումնասիրելով:
- ✦ «Ջերմաչափով» չափում են տիկնիկի ջերմությունը՝ հասկանալու համար, թե արդյոք բորբոքում կա: Այնուհետև ուսումնասիրում են՝ ձեռքերը, գլուխը, աչքերը, բերանը, քիթը, ականջները և վերջում ուսումնասիրեցին ոտքերը:
- ✦ Արդյունքում նկատեցին, որ ոտքի վրա վնասված տեղ կա
- ✦ Երեխաները քննարկում են, թե ինչ կարող էր պատահել:
- ✦ Մանկավարժը հարցնում է. «Ի՞նչ նկատեցիք ոտքի վրա: Ուռած է, ցավում է, և կոտրված է:

Բուժման փուլ

- ✦ Մշակում՝ բամբակով «մշակում» են վնասված հատվածը:

Շ **Կապում**՝ վիրակապով ֆիքսում են ոտքը:

Շ **Հանգստացում**՝ երեխաները փոխարինող դեղեր են տալիս, օրինակ՝ կոնֆետ կամ խաղալիք դեղահար:

Տիկնիկի խնամք

Շ Երեխաները տիկնիկին հանգիստ պարեկցնում են օրօրոցի մեջ, ոտքը բարձր դնելով և հնչում է հանգիստ մեղեդի:

Խաղի ամփոփում

Շ Մանկավարժը հարցնում է.

✧ «Ի՞նչ սովորեցինք այս դերախաղից»:

✧ «Ինչպե՞ս օգնել ուրիշներին, երբ ցավ ունեն»:

Շ Երեխաները համեմատում իրենց մարմինները տիկնիկի հետ՝ քննարկելով, թե ինչպես է մարմինը շարժվում և ոտքը առողջանում:

Վերջնարդյունքներ

Շ Երեխաները կճանաչեն և կյուրացնեն մարմնի հիմնական մասերի անվանումները:

Շ Կձևավորվի իրավիճակային խոսքի և համագործակցության հմտություններ:

Կարողունակություններ՝

Շ լեզվական և հաղորդակցական կարողունակություն

Շ ճանաչողական և մոտիվացիոն կարողունակություն

Շ ֆիզիկական կուլտուրայի կարողունակություն

Կապը նախադպրոցական կրթական չոփորոշչի հետ

Շ (ե,զ), **ԽՀ** (ա,բ), **Ի** (բ,գ,դ,զ), **ՀՄԱ** (բ,զ), **ԻԱԱ** (ա,բ,գ,դ)

Այսպիսով, այս սյուժեն երեխաներին տալիս է ոչ միայն հմտություններ և գիտելիքներ, այլև ամրապնդում է պատասխանատվության զգացողությունը ուրիշներին օգնելու գործում:

Դերային խաղը՝ **«Բժշկում ենք տիկնիկին»**, արդյունավետ մեթոդ է երեխաների համար՝ կյանքի իրական իրավիճակներն ուսումնասիրելու և դրանց մեջ իրենց դերը հասկանալու համար: Այս խաղի միջոցով երեխաները զարգացնում են վերլուծական մտածողություն, հաղորդակցման և համագործակցության հմտություններ:

Խաղի ընթացքում երեխաները փոքր քայլերով բացահայտում են խնդիրը՝ վնասված ոտքը, ինչը խթանում է նրանց ուսումնասիրողական հետաքրքրասիրությունը և տրամաբանական մտածողությունը: Խաղի ավարտին երեխաները սովորում են ոչ

միայն մարմնի կառուցվածքի և ֆունկցիաների մասին, այլև, թե ինչպես հոգատարությամբ և պատասխանատվությամբ կարող են օգնել ուրիշներին:

Այսպիսով, խաղի ընթացքում երեխաների մոտ ձևավորվում են կարեկցանք, թիմային աշխատանք, ինչպես նաև առողջ ապրելակերպի գիտակցություն: Այն դառնում է կարևոր ուսումնական միջոց՝ կյանքի հմտությունները խաղային և հետաքրքիր ձևով մատուցելու համար:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Ամփոփելով «Դերային խաղերը որպես նախադպրոցական տարիքային երեխաների էկոլոգիական մշակույթի ձևավորման միջոց» խորագրով հետազոտական աշխատանքը՝ եկանք հետևյալ եզրահանգմանը, որ դերային խաղերը կազմում են նախադպրոցական տարիքային երեխաների էկոլոգիական մշակույթի ձևավորման կարևոր և արդյունավետ միջոցը: Այս խաղերը, որոնք օգնում են երեխաներին համադրել իրենց երևակայությունը, գիտելիքները և գործողությունները, նպաստում են բնապահպանական գիտակցության զարգացմանը: Դերային խաղերի միջոցով երեխաները ոչ միայն գիտակցում են շրջակա միջավայրի պահպանման կարևորությունը, այլև ամրապնդում են համագործակցության, պատասխանատվության և էկոլոգիական խնդիրների լուծման ունակությունները:

- ✧ Այսպիսով խաղը նախադպրոցական տարիքում հանդիսանում է երեխաների հիմնական զարգացման միջոցը: Այն նպաստում է երեխաների ֆիզիկական, կոգնիտիվ, սոցիալական և էմոցիոնալ զարգացմանը: Խաղը երեխաներին տալիս է հնարավորություններ ինքնաարտահայտման, ստեղծագործական կարողությունների զարգացման, ինչպես նաև ուսուցման և ճանաչողական փորձառություններ ձեռք բերելու համար:
- ✧ Կարևորելով խաղի տարբեր փուլերը՝ նախապատրաստական, հիմնական և եզրափակիչ, նպաստում են երեխաների բազմակողմանի զարգացմանը: Խաղի տեսակները, ինչպիսիք են ազատ խաղը, կառուցողական խաղը, դարային և սիմվոլիկ խաղերը, տարբերում են իրենց նպատակներով՝ զարգացնելով երեխաների կոպիտ և նուրբ շարժումներ, մտածողություն, ստեղծագործական մոտեցումներ և սոցիալական հմտություններ:
- ✧ Դերային խաղը որպես ուսուցման մեթոդ օգնում է երեխաներին յուրացնել նոր գիտելիքներ և արժեքներ, զարգացնել մտավոր և սոցիալական հմտությունները: Դրա հիմնական փուլերը՝ նախապատրաստական, կատարման և գնահատման, ներառում են նախնական քննարկումներ, խաղի ընթացքում ակտիվ ներգրավվածություն և այն ստուգելու տարբերակներ: Դերային խաղերն ունեն նպատակներ՝ կրթական, սոցիալական, և էմոցիոնալ, որոնք նպաստում են երեխաների բարդ մտածողության, համատեղ աշխատանքի և էմոցիոնալ ինտելեկտի զարգացմանը:

❖ Հետևաբար դերային խաղերը հնարավորություն են տալիս նախադպրոցական երեխաներին զարգացնել էկոլոգիական գիտակցություն՝ բնության պահպանության, շրջակա միջավայրի նկատմամբ պատասխանատվության և բնական ռեսուրսների օգտագործման հարցերում: Այս խաղերն ունեն դաստիարակչական նշանակություն՝ ձևավորելով շրջակա միջավայրի նկատմամբ հոգատարություն, սեր և պատասխանատվություն, ինչը կարևոր է երեխաների կայուն զարգանալու և շրջակա միջավայրին բարեկամական վերաբերմունք դաստիարակելու համար:

Այսպիսի խաղերն օգնում են երեխաներին հարգել և սիրել բնությունը, սովորեցնել շրջակա միջավայրի նկատմամբ հոգատարություն և հասկանալ, թե ինչպես կարելի է դիմակայել համաշխարհային էկոլոգիական մարտահրավերներին:

Դրա արդյունքում, երեխաներն ի սկզբանե ձևավորում են էկոլոգիական համախմբվածություն և արժեքներ, որոնք հետագայում կկայանան նրանց կյանքում, նպաստելով կայուն և պատասխանատու հասարակության ստեղծմանը:

Ամփոփելով հետազոտության արդյունքները՝ վեր ենք հանել դաստիարակների և ծնողների տեսակետները՝ ուղղված դերային խաղերի որպես էկոլոգիական մշակույթի ձևավորման միջոց:

Հարցման արդյունքները ցույց են տալիս, որ մանկավարժները կարևորում են մասնագիտությանը տիրապետումը, կազմակերպվածությունը և տեղեկացվածությունը՝ էկոլոգիական կրթության արդյունավետ կազմակերպման համար: Բակային էկոլոգիական խաղերը, բնության մեջ պարապմունքները և դերային խաղերը նպաստում են երեխաների էկոլոգիական գիտակցության զարգացմանը:

Ծնողները պատրաստ են աջակցել երեխայի էկոլոգիական կրթությանը, ընդգծելով, որ նրանք ցանկանում են, որ երեխաները մասնակցեն բնապահպանական գործունեություններին, ինչպիսիք են բույսերի տնկումը և աղբի տեսակավորումը: Նրանք նաև պատրաստ են ստանալ լրացուցիչ տեղեկություններ ու մասնակցել սեմինարների՝ աջակցելու երեխաների կրթական գործընթացին:

1. Գ. Ե. Ղուլումյան- Մանկավարժություն, Գիրք II, Երևան-2017, 230 էջ
2. Է. Ա. Ալեքսանդրյանի խմբագրությամբ- Նախադրոցական մանկավարժություն, Երևան 1992, էջ 250
3. Кондрашова М. А. Экологическое воспитание дошкольников на занятиях и в повседневной жизни. Методические разработки. Оренбург, 2005. — 116 с.
4. Коссаковская, Е.А. Игрушка в жизни ребёнка: Пособие для воспитателя дет. сада / Под ред. С.Л. Новоселовой. - 2-е изд., перераб. - М.: Просвещение, 1980. - 64 с.
5. Краснощекова, Н. В. Сюжетно-ролевые игры для детей дошкольного возраста – Ростов н/Д.:Феникс, 2014. – 251 с.
6. Николаева С. Н. Теория и методика экологического образования детей: Учеб. пособие для студентов высших пед. учеб. заведений. — М.: Академия, 2002. — 336 с.
7. Николаева, С. Н. Парциальная программа система работы «Юный эколог» в подготовительной к школе группе детского сада (6-7 лет). ФГОС / С. Н. Николаева. – М.: Мозаика-синтез, 2016. – 208 с.
8. Николаева С. Н., Комарова И. А. Сюжетные игры в экологическом воспитании дошкольников. Игровые обучающие ситуации с игрушками разного типа и литературными персонажами: Пособие для педагогов дошкольных учреждений. М.: Гном и Д, 2005. — 128 с
9. Николаева С. Н. Теория и методика экологического образования детей: Учеб. пособие для студентов высших пед. учеб. заведений. — М.: Академия, 2002. — 336 с.
10. От рождения до школы. Примерная общеобразовательная программа дошкольного образования / под ред. Н. Е. Вераксы, Т. С. Комаровой, М. А. Васильевой. – 3-е изд., испр. и доп. - М.: Мозаика-синтез, 2014. - 368 с.
11. Павлова Л. Игры как средство эколого-эстетического воспитания // Дошкольное воспитание. 2002. N 10.
12. Рубинштейн, С. Л. Основы общей психологии – СПб: Издательство «Питер», 2000 - 712 с.: ил.
13. Федеральный государственный образовательный стандарт дошкольного образования (утв. Приказом Министерства образования и науки РФ от 17.10.2013 г. № 1155).
14. Хилько, М.Е. Возрастная психология: краткий курс лекций / М.Е. Хилько, М.С. Ткачева. - 2-е изд., перераб. и доп. - М.: Юрайт, 2014. - 200 с.
15. Ярлыкова О. В. Некоторые аспекты игровых технологий в образовательном процессе вуза // Материалы I Международной научно-практической конференции «Методика и практика преподавания в XXI веке» — г. Варна, Болгария, 2015. 300 С

ԴԵՐԱՅԻՆ ԽԱՂԵՐԸ ՈՐՊԵՍ ԷԿՈԼՈԳԻԱԿԱՆ ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ՁԵՎԱՎՈՐՄԱՆ ՄԻՋՈՑ

Հարցաթերթիկային հարցման մեթոդ՝ իրականացված դաստիարակների հետ

- 1. Ձեր մանկավարժական աշխատանքային փորձը (տարիներ):**
 - Մինչև 1 տարի
 - 1-5 տարի
 - 5-10 տարի
 - Ավելի քան 10 տարի
 - Այլ՝
- 2. Ի՞նչ տարիքային խմբի հետ եք աշխատում:**
 - 2-3
 - 3-4
 - 4-5
 - 5-6
- 3. Ի՞նչ կարևորություն եք տալիս նախադպրոցական տարիքի երեխաների էկոլոգիական մշակույթի ձևավորմանը:**
 - Կարևոր
 - Կամայական
 - Չեմ կարևորում
- 4. Հավատո՞ւմ եք, որ դերային խաղերը կարող են նպաստել էկոլոգիական մշակույթի ձևավորմանը:**
 - Այո
 - Ոչ
 - Այլ՝
- 5. Ձեր խմբում հաճախակի դերային խաղեր կազմակերպո՞ւմ եք:**
 - Հաճախ
 - Երբեմն
 - Հազվադեպ

6. Որ դերային խաղերն եք առավել հաճախ կիրառում էկոլոգիական կրթության համար (նշեք բոլորը, որ համապատասխանում են):
- Աղբի տեսակավորում
 - Ծառերի կամ բույսերի խնամք
 - Կենդանիների խնամք
 - Մաքուր շրջակա միջավայրի ստեղծում
 - Այլ՝
7. Ի՞նչ միջոցներ եք օգտագործում էկոլոգիական թեմայով դերային խաղերի կազմակերպման համար:
- Հատուկ խաղալիքներ
 - Տեսանյութեր կամ պատկերներ
 - Բնական նյութեր (տերևներ, քարեր, ջուր և այլն)
 - Դիդակտիկ նյութեր
 - Այլ՝
8. Ի՞նչ քայլեր եք անում երեխաներին էկոլոգիական խնդիրների վերաբերյալ տեղեկացնելու համար:
- Խոսում եմ կարևոր թեմաների մասին
 - Կազմակերպում եմ դերային խաղեր
 - Դիտում ենք էկոլոգիական նյութեր
 - Այլ՝
9. Որո՞նք են ձեր կարծիքով ամենաարդյունավետ դերային խաղերը, որոնք նպաստում են էկոլոգիական մշակույթի ձևավորմանը:-----

10. Ձեր կարծիքով, մանկավարժի որ հատկանիշներն են կարևոր էկոլոգիական կրթության կազմակերպման համար: -----

11. Ինչպե՞ս կարելի է բարելավել էկոլոգիական կրթությունը դերային խաղերի միջոցով: -----

12. Ի՞նչ դերային խաղեր կավելացնեք երեխաների էկոլոգիական մշակույթի ձևավորման գործում:-----

ԴԵՐԱՅԻՆ ԽԱՂԵՐԸ ՈՐՊԵՍ ԷԿՈԼՈԳԻԱԿԱՆ ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ՁԵՎԱՎՈՐՄԱՆ ՄԻՋՈՑ

Հարցաթերթիկային հարցման մեթոդ՝ իրականացված ծնողների հետ

1. **Ձեր երեխայի տարիքը:**
 - 2-3
 - 3-4
 - 4-5
 - 5-6
2. **Ինչքանով եք կարևոր համարում երեխայի էկոլոգիական գիտակցության զարգացումը:**
 - Կարևոր
 - Կամայական
 - Չեմ կարևորում
3. **Հավատո՞ւմ եք, որ դերային խաղերը կարող են աջակցել երեխայի էկոլոգիական մշակույթի ձևավորմանը:**
 - Այո
 - Ոչ
 - Չգիտեմ
4. **Ձեր երեխան սիրո՞ւմ է դերային խաղեր խաղալ:**
 - Սիրում է
 - Կամայական է
 - Չի սիրում
5. **Որ դերային խաղերն են առավել գրավում Ձեր երեխային (նշեք բոլորը, որ համապատասխանում են):**
 - Բնապահպանական թեմաներով (օր.՝ ծառեր տնկել, աղբի տեսակավորում)
 - Կենցաղային խաղեր (օր.՝ խոհանոց, խանութ)
 - Սոցիալական դերեր (օր.՝ բժիշկ, ուսուցիչ)
 - Այլ՝
6. **Հաճա՞խ եք տանը կազմակերպում խաղեր, որոնք նպաստում են երեխայի բնապահպանական գիտակցությանը:**
 - Հաճախ

- Երբեմն
 - Երբեք
7. Պատրաստ եք մասնակցել երեխայի էկոլոգիական մշակույթի ձևավորմանը խաղերի միջոցով:
- Այո
 - Ոչ
 - Այլ՝
8. Որ միջոցները կօգնեն Ձեզ՝ որպես ծնող, աջակցելու այս գործընթացին
- Տեղեկատվական նյութեր
 - Մասնակցություն սեմինարներին
 - Գործնական օրինակներ
 - Այլ՝
9. Ի՞նչն եք կարևոր համարում երեխայի էկոլոգիական գիտակցության ձևավորման գործընթացում: -----

10. Ի՞նչ դերային խաղեր կառաջարկեիք խաղալ երեխաների հետ: -----

11. Ի՞նչ դեր եք տալիս մանկապարտեզում էկոլոգիական կրթության կազմակերպմանը:
- Շատ կարևոր
 - Կախված է ուսուցման որակից
 - Չեմ կարծում, որ կարևոր է
 - Այլ՝
12. Ի՞նչ դերային խաղեր կցանկանայիք ավելացնել ձեր երեխայի կրթական ծրագրում՝ էկոլոգիայի թեմայով: -----

13. Ի՞նչ դերային խաղեր կավելացնեք երեխաների էկոլոգիական մշակույթի ձևավորման գործում:-----
